

Откидач В.М.

доктор мистецтвознавства, професор
Харківська державна академія культури

СКЛАДОВІ ТВОРЧОСТІ ЕСТРАДНОГО СПІВАКА

(ЧАСТИНА ДРУГА)

Анотація. Висвітлюються питання, пов'язані зі складовими творчості естрадного співака.

Ключові слова: творчість, естрадний спів, репертуар, фонограма, концертний виступ.

Аннотация. Откидач В.М. Составные творчества эстрадного певца. Освещаются вопросы, связанные с составляющими творчества эстрадного певца.

Ключевые слова: творчество, эстрадное пение, репертуар, фонограмма, концертное выступление.

The annotation. Otkydach V.M. Component work of crooner. In the article light up questions, related to the constituents of creation of crooner.

Keywords: creation, vaudeville singing, repertoire, phonogram, concerto appearance.

В першій частині статті йшлося про деякі складові творчості естрадного співака. Друга частина містить продовження розмови на цю тему.

Капризи виконавців. Різні люди по-різному реагують на будь-який збудник. На жаль, і виконавці інколи занадто образливі, болісно реагують на різноманітні зауваження. Є люди, які спокійно сприймають ці зауваження. Напевне, все залежить від особистого сприйняття та внутрішньої культури. Хоча вислухати чиясь думку надзвичайно важливо для артиста. І тут треба вміти сказати не дуже приємні, але так необхідні для людини слова. Дотримуючись етики, не слід докоряти комусь в присутності особливо чужих людей.

Безумовно, всім хочеться чути похвалу. Керівникові після помилок учня слід сказати і приємні слова, згадати вдалі моменти виступу, обговорити їх.

Життя артиста. Майже всі підлітки хочуть швидше подоросліти, бути в центрі уваги, виступати на сцені та відчувати себе зіркою. На жаль, цей «недолік» – молодий вік – швидко проходить, і життя розставляє все на свої місця.

Але бажання бути публічним, популярним інколи переважає і перемагає здоровий глузд. У цьому випадку можна зауважити – життя артиста дуже непросте, схоже на гойдалки: сьогодні успіх, завтра – провал і забуття. Отже, до всіх атрибутів непростого життя естрадного виконавця слід додати ще й психологічний тренінг. В протилежному випадку незміцніла молода душа може бути сильно травмована і ніколи більше не повернутися до концертно-творчого життя.

Оригінал чи копія. Ще одна проблема, яка домінує на естраді. Це бажання обов'язково бути на когось схожим. Одразу зазначимо: необхідно бути собою, а не другою Мадонною, А. Пугачовою, С. Ротару, А. Лорак. Нікого не треба копіювати, адже виникає питання: для чого ти народився на світ? Для того, щоб стати пародією чи клоном на якусь відому людину?

Хоча в цій ситуації, особливо в умовах самодіяльності, не оминати стадію становлення виконавця через певне копіювання. Інколи навіть буває корисним вчитися деяким прийомам, манерам у видатних. Єдине, на що треба завжди зважати, цей етап не має бути довготривалим. Це може бути лише етап навчання, розуміння багатьох таємниць виконавства, які ще не зовсім зрозумілі початківцям.

Рішуче дій! Звертаюсь до початківців: зроби свій рішучий крок у бік своєї мрії, своїх бажань. Той, хто хоче бути справжнім естрадним виконавцем, знайде в собі сили подолати перешкоди, які стоять у нього на шляху. Крім того, безумовно потрібна підтримка і батьків, і керівника, і всіх знайомих, без якої не може статися творча особа.

У нинішньому житті постає ще одна фігура, яка відіграє чи не найбільшу роль у становленні естрадного виконавця. Це продюсер, або людина, яка може допомогти, в тому числі, і фінансово. Шкода про це казати, але це проза життя, від якої дуже важко відійти.

Безумовно, можна бути зіркою у себе в селі, невеличкому місті, співати на всіх урочистостях і святах.

Надійшла до редакції 10.11.2011

Разом з тим, як це не дивно, така зірка швидко набиває оскому, і через деякий час вже достатньо набридає.

Ще одна порада. Ніколи не треба скиглити та голосити. Треба постійно збуджувати свою фантазію – це своєрідний тренінг, який знадобиться не тільки на сцені. Багато виконавців навіть не замислюються над сюжетом пісні, вони її не проживають, вони її лише наспівують.

Разом з тим, надзвичайно яскраво пісня виграє, коли співак раптом починає її «пропускати» через себе, радіючи, переживаючи разом із героєм. Завжди треба наповнювати пісню змістом. І тоді глядач, якого ви «зацепили», обов'язково зажадає або попасти на ваш концерт, або придбати ваш диск.

Вимоги до вокалу. Шкода, що нині вимоги до вокалу, до співу доволі середні. Чимало продюсерів вважають, що достатньо зробити добротну фонограму, оригінальне аранжування – і в поєднанні з харизматичним виконавцем це дасть очікуваний результат. Можливо, і так, але частково. Все рівно, як це не звучить парадоксально, потрібен голос. Співак, який не бажає підвищувати свій виконавський рівень, рано чи пізно зійде зі сцени. Тому обов'язково слід займатися і музикою, і вокалом. Не слід забувати, що існують різні школи та манери співу. Крім того, якщо ви багато років співали в хоровому колективі і раптом вирішили взяти участь у конкурсному змаганні естрадних вокалістів, чекайте несподіванок. Знайте, що, наприклад, народний спів потребує зовсім іншої подачі звука, ніж естрадний.

Але в будь-якому випадку слід наважитися на навчання. Безумовно, виникнуть проблеми і з вибором викладача, і з оплатою його праці, з місцем та часом занять, манерою, дикцією, артикуляцією, інтонацією. Крім того, непоодинокі випадки, коли після занять з викладачем у учня пропадав голос. І таке буває.

Разом з тим, не слід лякатися всіх цих «жахів», а сміливо та впевнено йти на навчання, адже навіть знання певних азів музичної грамоти, і постановки голосу, і рухів на сцені, і роботи з мікрофоном додасть вам впевненості в майбутніх виступах. Свого часу лікар із вищою освітою О. Розенбаум вступив до музичного училища з метою краще опанувати таємниці музичного мистецтва.

Демо. Якщо ви активні у своєму прагненні стати зіркою, слід завжди готуватися до різних несподіванок. Доля може так розпорядитися, що ви зустрінете відомого артиста, продюсера, режисера якогось проєкту, просто зацікавлену людину, яка шукає, можливо, саме вас. І тут виникає прикра ситуація, коли у виконавця немає жодної версії свого голосу, своїх здібностей та здатностей. Тобто при собі завжди треба мати візитки, можливо вдалі сценічні фото. Все це може знадобитися в будь-який момент.

Індивідуальність. Слід розуміти, що професія артиста, навіть місцевого масштабу, складається часто з необов'язкового. Це можуть бути і коштовні прикраси, машини до входу, звані вечери, урочисті прийоми, фотозйомки, різноманітні інтерв'ю, статті, вивертання «брудної білизни» та багато ін. Популярність – це мутна вода. В ній треба уміти орієнтуватися, грамотно ввійти в неї, не потонути, не втопити в ній важливі для себе речі і навіть вчасно випірнути. Це хитра наука.

Тому що, з одного боку, не має сенсу надавати великого значення всьому тому, що, як піна, збивається навкруги, з іншого – треба уміти бути відповідним. Не слід «зариватися», не божеволіти від власної пишності, підтримувати колег, уміти дати цікаве інтерв'ю з будь-якого приводу, не сприймати успіх як видану раз і назавжди медаль і працювати, працювати і ще раз працювати. В тому числі і над власною освітою. Читати, їздити, брати участь у конкурсах, зустрічатися з людьми, знати новини кіно, театру, культурно-мистецького життя країни та світу, розширювати світогляд, брати від життя все, що допоможе зростати та розвиватися. Стати справжнім артистом – справа не з легких.

Робота на «знос». Бути артистом зовсім непросто. Це постійні емоції та фізичні навантаження. Крім того, це стресові ситуації від виступів, прес-конференцій, спілкування з публікою, від постійної (інколи занадто) уваги на свою адресу. Розклад успішного артиста може привести в жах юне обдаровання, яке мріє про легку славу естрадного виконавця. Дехто думає, що вийшов на сцену, заспівав під фонограму – і вперед до фотокамер та слави. Але все далеко не так. Само слово «шоу-бізнес» складається з двох частин: шоу і бізнес. Щодо шоу зрозуміло, а з бізнесом є проблеми – це десятки та сотні концертів, це нескінченні виступи та гастролі. Це також переїзди та перельоти, в яких можна знаходитися тижнями та місяцями. Артисти часто зізнаються, що засинають стоячи, сидячи в машинах, автобусах, літаках, а прокинувшись, не можуть усвідомити, в яке місто вони прилетіли. При такому режимі сил не залишається ні на що. Це складно для дорослої людини, а ще складніше для молоді. У кожного свої проблеми. У перших – сім'я, діти, обов'язки та необхідність розміряти свій концертний графік з нормальним способом життя. У молодих свої проблеми – їм треба вчитися, читати книжки, набиратися досвіду, розвиватися інтелектуально. Але яке там зростання, коли немає елементарної можливості виспатися. Звичайно, ця ситуація близька артистам, які більш-менш наближені до певних артистичних висот.

Щодо аматорських виконавців, там теж є свої складнощі. По-перше, експлуатація виконавців теж буває – інколи безмежна. По-друге, аматор не має багатьох можливостей, які є у професіональних виконавців. По-третє, аматора не можна примушувати працювати в шаленому режимі, він може просто одвернутися від концертної діяльності з будь-яких причин, і на нього практично немає важелів впливу.

Ще одна біда може спіткати артиста на непростому творчому шляху – це алкоголь. Алкоголь в подібних ситуаціях може стати великою фатальною помилкою. Чимало відомих і невідомих виконавців пішли у небуття саме через проблеми зі спиртним. Не дивлячись на стереотипи, артистична діяльність справді, як ніяка інша, передбачає здоровий образ життя. Приходиться вибирати – чи ти яскраво спалахнеш, прогориш, чи будеш працювати, переборювати себе та ситуацію, дорослішати, розвиватися.

Ще один момент, який потребує мужності та прийняття рішення. В цій гонці, на яку приречений більш-менш успішний артист, настає момент, коли треба набратися сміливості і сказати собі: «Все, стоп.

Слід зробити паузу». Мається на увазі не зупинитися, а пригальмувати.

Справа в тому, що на ранньому етапі, коли треба привернути увагу до себе, коли потрібні гроші, ніхто не розмірковує про обстановку. Всі працюють на знос, з усіх сил. Але вже в цей період треба розуміти, що рано чи пізно настає такий ступінь перевтоми – і фізичний, і моральний, коли не тільки сам вже неспроможний отримувати задоволення від свого виступу на сцені, але й глядачам не можеш нічого дати.

Отже, шоу-бізнес – небезпечна система. Тут треба весь час думати та планувати. Намагатися вибудувати свій шлях, бачити не тільки те, що відбувається зараз, а й те, що буде, на декілька кроків уперед.

Успіх. Повний зал – це нинішній ринковий еквівалент успіху. А для того, щоб збирати зали, щоб люди прагнули зустрічі з артистом, треба працювати, жити своєю професією, віддавати їй все: сили, душу, особисте життя, здоров'я, енергію та багато іншого. Не витримують і сходять з дистанції ті, хто не може так працювати. Не слід думати, що ці закони поширюються лише на професіоналів. Не зовсім так. Нині і в аматорському середовищі можна споглядати ті ж самі тенденції, можливо, меншою мірою.

Артист, який досяг усього, про що мріяв, відчуває одночасно і втомленість, і ейфорію. Відчуття, що ти можеш усе, володієш та керуєш масами, глядачами; тебе поважають, тобі заздять, тебе наслідують, шукають спілкування, уваги. Як не дивно, з часом цей чарівний стан змінюється нудьгою. Артист на даному етапі продовжує автоматично працювати, все вже йде за інерцією. Такий виконавець несеться вперед, не розуміючи, що це не його швидкість, а лише розгін від колишніх перемог.

Взагалі життя на виду має свої межі. Справа в тому, що на публічну особу налаштовується величезна кількість прихильників і глядачів. І мало хто розуміє, що, виходячи у світло прожекторів, зірка одразу стає предметом вивчення публіки, яка бачить свого героя наскрізь.

Витрати. Як це не прикро, а слава, спів та успіх коштують своїх грошей. Нині на естраді треба платити за все: за навчання, хореографію, фонограми, оренду концертного залу, костюми, переїзди, роботу в студії звукозапису, фотосесії, макіяж, зачіски, участь у конкурсі, рекламу – все це задарма не дається. Нині шоу-бізнес став однією з основних складових не тільки художнього середовища, а й сучасного життя. Це напрям комерційної діяльності, механізм, в основі якого є процес виробництва та реалізації творчого продукту на ринку.

Імідж. Це омана, що молодість так чудова сама по собі, що, якщо вона є, то нічого й робити не треба. Це далеко не так. Хоча молодість і прекрасна пора, все рівно в артиста треба вкладати кошти, хоча б елементарно привести в порядок. Артиста треба «загорнути» в придуманий образ. Слід придумати йому імідж, розробити манеру поведінки, співу, репертуар, жести, міміку, костюм.

Отже, вся команда стилістів, візажистів, перукарів, піар-директорів розробляє питання: хто така наша чарівна молода артистка – дівчина-німфетка

чи агресивний підліток? Що вона співає – попсу, рок-н-рол, традиційну естраду, народні пісні, реп чи ще щось? Якщо чоловік: хто зараз потрібен – солодко-голосий співак чи сексуальний баритон? Останній, можливо, буде надзвичайно популярним серед молодих жінок і в колі бабусь. Так колись «зліпити» образ і Тома Джонса, і Хуліо Іглесіаса, і Олександра Серова.

Розумні та далекоглядні продюсери ніколи не обмежуються зовнішнім виглядом. Вони замислюються про майбутнє артиста як особистість. Цікавляться, що ті читають, що дивляться, куди ходять, як проводять час. Бажано також, щоб до цього комплексу обов'язково додавалась і робота над **акторською майстерністю**.

Для досягнення та розвитку успіху необхідно приділяти час на **хореографію**. Більшість сучасних номерів потребують як мінімум хоча б уміння добре триматися на сцені. Як максимум, треба вміти танцювати та добре рухатися. У нас історично склалося так, що добра половина артистів уміє тільки стояти біля мікрофона. Хоча і тут потрібна майстерність. Можна стояти біля стійки так, що важко буде відвести очі.

Все ж таки у артиста має бути внутрішня пластика, і над нею слід працювати, вона просто так не з'являється. Небажання артиста удосконалюватися в цій галузі пояснюється тим, що, по-перше, спрацьовує хибна настанова: «Я все вмію», по-друге, не менш хибна думка: «Якщо глядач уже мене полюбив таким, який я є, отже, і далі буде любити». В це легко вірити і в цьому важко переконати. Тим не менш артистові ніколи не можна припиняти працювати над собою, думати про завтрашній день і про своє місце в ньому.

Окрім цього важливо розвивати у себе розуміння того, що і навіщо ти робиш на сцені. Навіть якщо вокальний твір легкий, безтурботний, з ігровим приспівом і на перший погляд начебто ні про що, слід шукати смисл, шукати його як опору для себе, як мотивацію.

Пісня. Музичний матеріал – надзвичайно цінний товар. Нині хороша пісня, написана відомим композитором, коштує недешево. Як правило, композитор бере на себе всі витрати, пов'язані із записом в студії, і повністю передає всі права на пісню продюсеру. Пісня менш відомого та популярного композитора може коштувати значно дешевше.

Хіти, диски, концерти. Хороша, красива пісня – це завжди акторський монолог, його слід правильно продумати, розподілити та піднести. Звичайно, має бути розвиток, основна частина, кульмінація, максимальний сплеск емоцій і кода. Це, здавалося, елементарні речі. Разом з тим, не розуміючи форму пісні, природу її побудови, важко донести її смисл до слухача і підкорити його навіть, на перший погляд, легким, незначним твором. Запам'ятайте, легких пісень не буває. Кожну слід продумати, пережити та прожити. Тоді ви справжній артист.

Щодо випуску своєї продукції, запису диска. Часто артистів звинувачують в тому, що у них на черговому диску лише пара хітів, решта – середні пісні, зібрані до необхідного часового формату. Але мало хто замислюється, що за великим рахунком 12-15 хітів просто неможливо зібрати в одному альбомі. Хоча бувають і виключення; деякі виконавці та групи випу-

скають такі альбоми, де кожна композиція – хіт. Або це справжні майстри, або... дуже вдало скупчилися на небі справжні зірки. Хоча, повертаючись до «провальних» пісень на диску, так і буває: декілька вдалих, хітових композицій, а решта – менш привабливих. Але це закон існування диска, тут нічого не поробиш.

Взагалі чудовий альбом – це вдача всієї команди, до якої слід, безумовно, прагнути. Існують різні завдання: наприклад, зібрати півтора десятка реміксів і зробити танцювальну збірку або створити настрої і розташувати так пісні, щоб між вибуховими хітами були просто хороші ліричні композиції. Це теж велике уміння та талант – складати музичні диски. У поєднанні, послідовності пісень може бути, і обов'язково має бути, своя логіка та гармонія, хоча може бути випадкове та недбале розміщення.

Те ж саме і на концертах – треба завжди правильно будувати драматургію дійства. Зал не має розслаблятися, він має переживати різний стан. В ідеалі добре, коли глядач разом з виконавцем переживає все нові та нові настрої, слідкує за тим, як той переходить з одного образу до іншого, буває приємно здивований новинками, а не переживає прохідні композиції, передчуваючи знайомі та улюблені хіти.

Кліп. Деякі продюсери запрошують зіркових режисерів, шукають пафосні інтер'єри, виїздять за кордон, знімають іноземних артистів. А чи варто? Важко передбачити результат. Іноді не зрозуміло, чому в україномовній чи російськомовній пісні чужа натура та іноземні обличчя?

Але є й інший аспект питання. Будь-який продюсер розуміє, що вкладати кошти все рівно потрібно. І якщо ми хочемо подарувати глядачам нового артиста, нам не можна першим кроком оступитися та робити середнє відео з немитим та нечесаним виконавцем середньої пісні. Згодом, коли артиста вдягнуть, взують, нафарбують, звозять на Гаїті та випустять новий кліп, глядачеві довго доведеться пояснювати, що та немита Параска і ця блискуча Матильда – одна і та ж дівчина. Тому, якщо й робити відео для початківця, то робити його, якщо дозволяють кошти, таким, щоб вкарбувалося в пам'ять раз і назавжди. Добре, аби при цьому артист залишився не тільки в пам'яті народній, а й на концертній естраді. Хоча кліп така річ, з якою можна і почекаати. Бо це може бути як влучний постріл, так і холостий.

Все ж таки надійніше триваліший шлях. Спочатку створення самого артиста. Бо бурхливе та стрімке зростання популярності може призвести до катастрофічних наслідків. І не тільки для особистості молодого виконавця, а й для музично-комерційного проекту. Чому? Тому, що не можна бути ніким і завойовувати успіх. Можна виграти проміжний фініш, стати заможним, популярним і дуже скоро виявити, як ефемерна ця популярність. Нічого просто так не дається. Справжній успіх, визнання, глядацька любов дорогого коштують.

Небезпека є в тому, що нині засоби масових комунікацій і особливо телебачення надзвичайно жадібні до появи нових персонажів. Нові імена та обличчя потрібні як повітря. Варто людині чимось прославитися, як її миттєво починають запрошувати в програми, на рейтингові телешоу, в радіо- та телефіри.

Саме тут і з'ясовується, що з себе являє черговий кумир. Одна справа, жити сценічним життям з усіма умовностями, інша – поводити себе в суспільстві, триматися перед телекамерами, вміння розмовляти та елементарно ставити правильно наголос на словах, уникаючи слів-паразитів та молодіжного брудного сленгу. А іншого, найчастіше, молода знаменитість і не вміє. Таким чином, все, що в неї вкладали і що було направцьювано, зникає безслідно.

Редактори ток-шоу не розуміють: навіщо запрошувати цього артиста, якщо він не може і двох слів зв'язати. На програми намагаються запрошувати не просто відомих людей, а тих, хто вміє говорити, має певну харизму, притягує людей своєю неординарністю, поведінкою, навіть епатажністю. Вони піднімають рейтинг програми. А рейтинг – це чарівне слово, яке забезпечує програму чи проект грошима та приваблює нині практично всіх.

Не слід забувати і те, що в усіх крупних містах практично кожного дня артисти дають концерти. У глядача є і вибір, і бажання, витративши свої кровні, отримати максимум задоволення. Отже, ви маєте бути надзвичайні. І слава про те, які ви чудові артисти та які чудові пісні співаєте, має випереджати вас в будь-якому місті. Тоді концерти і вам, і глядачам принесуть очікуваний результат.

Костюм. Сценічний костюм може бути і купленим. Треба правильно сформулювати завдання для стиліста чи модельєра, і тоді він підбере цікавий та адекватний виконавця ансамбль. Інколи джинси, цікаво оброблені або скомпоновані з іншою одежею в спортивному чи іншому стилі нададуть більшого шарму ніж коктейльні плаття, коли складається враження, що артистка ось-ось втекла з якоїсь вечірки.

Як хрестоматійний приклад можна навести вбрання Мадонни. За рідким виключенням у неї всі костюми продумані та цікаві. До речі, не тільки вона. Всі артисти, які її супроводжують на сцені – їй до пари. Інколи приходить бачити виряджену та вичепурену зірку, а за її спиною стоять музиканти в засмальцьованих сорочках та джинсах, у яких вже давно не було побачення з пральною машинкою. Музиканти зазвичай зарослі, неголені, неохайні та нахабні. Це, безумовно, псує загальну картинку, і на це треба обов'язково зважувати. Справа в тому, що музиканти, як глибоко вони не сиділи б на сцені, це частина загального дійства. І якщо йде відеозйомка, обов'язково план красивої виконавиці буде перебитий планом людей музичного супроводу.

Звичайно, існують закони жанру. Якщо одного виконавця або виконавицю можна уявити і в міхах, і в незвичайних нарядах, то для інших такий антураж зовсім непотрібний. Закони їх існування на естраді інші. Так само, успіх багатьох залежить і від харизматичності виконавця, і від якісного і кількісного складу всієї його команди.

До речі, як не дивно, не дивлячись на аскетизм і невибагливість у зовнішніх ефектах рок-груп та рок-виконавців, у них теж існує своя символіка, свої сценічні атрибути, навіть свої спецефекти. Тут може бути диявольська естетика, вогонь, хрести, задимлення тощо. Це, безумовно, не естрада, це рок, тим не менш це справжнє шоу, ефектне та таке, що

запам'ятовується. В цьому випадку будуть в нагоді і драні майки, і кеди, і незграбні штани, які складуть частину естетики сценічного образу.

«Упаковка». Складається враження, що молодого, недосвідченого артиста слід уміло подати, «упакувати» його з усіма атрибутами та показати публіці. З іншого боку, якщо взяти і відомого виконавця, його теж треба «загорнути». Важко собі уявити Мадонну в чорному довгому платті, що стоїть нерухомо біля мікрофона. Ще важче уявити собі М. Джексона, який би простояв на сцені хоча б частину виступу. Безумовно, публіка буде розчарована, оскільки не звикла до такого формату артистів. Хоча з іншого боку, важко собі уявити Й. Кобзона, який би носився по сцені. Згадаємо часи, коли М. Дітріх або Е. Піаф ставали у промінь прожектора перед мікрофоном і співали. Публіка була у захваті. Нині все змінилось. Отже, у кожного своя творча ніша, свої атрибути виконавства, своя публіка. І з цим слід рахуватися.

Навіщо все це? Коли ми дивимося фільм, читаємо книгу, відвідуємо театр, музей чи виставку, ми, безумовно, розширюємо свій світогляд, розвиваємося та зростаємо. Чи дає нам щось індустрія розваг? Усі ці концерти, телешоу, кліпи, хіти, молоді та досвідчені виконавці? Якщо артист нічого не вкладає у свій виступ, то глядачеві тільки це і дістається – розвага у чистому вигляді, веселий чи сумний мотивчик, в кращому випадку добрий настрій.

Але є виконавці, які здатні впливати на людей. Вони інколи самі собі задають питання: навіщо я це роблю, що можу дати, в чому моя місія? Для них те, що вони роблять, має значення і не випадково. А якщо так, то тоді і пісня перестає бути лише піснею. Можливо, наївно думати, що пісня здатна змінити життя, але те, що вона може бути стимулом, відкриттям, поштовхом, це цілком точно. І до цього треба прагнути.

Публіка завжди, в усі часи вимагала хліба та видовищ. На жаль, нинішнє життя так стимулює людину постійною необхідністю боротися за місце під сонцем та заробляти, що якість видовища інколи хвилює її все менше й менше. Якщо раніше у людей залишалися сили на якісну літературу, драматичні фільми та спектаклі, то нині робота, щоденні турботи, низькопробний телепродукт настільки спустошують людину, що невибагливого видовища людині буде достатньо. Включив будь-яке «трам-пара-рам» і розслабившись на дивані, дивитися і ні про що не думати.

З іншого боку, навіть в таких умовах шоу, телепрограми, концерти, пісні не мають перетворюватися в дещо беззмістовне, наповнене лише яскравою пороженчею. Мабуть, не всі до такого ступеня стомилися. Крім того, люди так налаштовані – завжди і в будь-якому стані вони здатні чути, слухати і намагатися отримати щось, окрім простого розслаблення та доброго настрою.

Так, естрада не може бути помічником у питаннях психології та сімейного життя. Але ми ніколи не знаємо, де на нас чекає прозріння. Одному достатньо послухати пісню, і світ для нього зміниться, а інший, можливо, перечитавши гори серйозної літератури, так для себе нічого і не знайде.

Кохання і сцена. Егоїзм артиста – це, можливо, його щит перед мінливістю кохання. Непоодинокі випадки, коли кохання спалює людину так, що вона забуває про все на світі. Амбіції, бажання бути на плаву, на виду, на піку – все це не так просто й знищити. Безумовно, робиться пролом, рани наносяться, але вони загоюються, і від цього людина стає сильнішою, цікавішою, гострішою, від цього часто народжується добротний творчий продукт. Досвід, життєвий та почуттєвий, дає фантастичний матеріал тим, хто відкритий для його звучання. Хто здатний його, перше, пережити, осмислити і, по-друге, втілити в музиці, віршах, донести до слухача та передати йому. Отже, з-за розбитого серця та нещасного кохання інколи народжуються невеличкі шедеври.

Щодо сімейного життя, то тут кожному артистові слід робити свій вибір: для одних важливіше чоловік-дружина, для інших – кар'єра. Це завжди відповідальне рішення, і спочатку важливо все обміркувати, зважити, і тільки після цього приймати рішення. А вже вирішивши, не жалкувати про це. Інакше життя буде отруєне сумнівами та жалощами. І друга половина стане нелюбимою, і робота буде прикрою перешкодою.

Прихильники та кумири. Якщо глядач скучив, прийшов на концерт, із захватом подивився його, для цього треба багато що зробити. Наприклад, правильно скласти програму. У кожного виконавця є свої хіти, на які чекають глядачі. Але ці хіти завжди необхідно доповнювати чимось новеньким. Бо публіка як великий дракон, який, відкривши пащу, чекає. І його апетити слід угамовувати.

Висновки. Художня творчість – надзвичайно складна сфера. Всі, хто бажають в ній працювати, мають знати складові цієї творчості. Особливо це стосується естрадних співаків, оскільки окрім творчості вони стикаються з непростотою сферою шоу-бізнесу. Поради, подані в статті, сподіваємося, будуть в нагоді багатьом виконавцям. Разом з тим, сфера розуміння складності поданих питань, безумовно, не обмежується заявленим. Отже, є ще багато причин, аби постійно звертатися до цієї цікавої проблематики.

Література:

1. Айзеншпис Ю. Зажигающий звезды : записки и советы пионера шоу-бизнеса / Ю. Айзеншпис. — М. : Алгоритм, 2005. — 384 с.
2. Арифудина Л. Корпорация звезд : как стать звездой и остаться человеком / Л. Арифудина. — М. : Фэшн букс, 2007. — 224 с.
3. Белобрагин В. Имидж звезд эстрады и шоу-бизнеса / В. Белобрагин. — М. : РИЦ АИМ, 2009. — 311 с.
4. Готовцев Л. Правда о шоу-бизнесе / Л. Готовцев. — М. : Рипол классик, 2004. — 368 с.
5. Знаменская И. Шоу-бизнес : структура и разновидности / И. Знаменская, М. Алтухов. — Таганрог : Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2006. — 155 с.
6. Панасов И. Шоу-бизнес / И. Панасов. — М. : Эксмо ; Донецк : Скиф, 2004. — 384 с.
7. Поплавський М. Шоу-бизнес : теорія, історія, практика / М. Поплавський. — К. : Б.в., 2001. — 559 с.
8. Раззаков Ф. Тайны шоу-бизнеса : Сенсации. Домыслы. Правда / Ф. Раззаков. — М. : Эксмо-Пресс, 2001. — 414 с.
9. Атанесян А. Краткая инструкция для начинающего продюсера / А. Атанесян. — М. : Локи-Пресс, 2007. — 131 с.
10. Кушнир А. Хедлайнеры. 8 главных артистов и продюсеров России / А. Кушнир. — СПб. : Амфора, ТИД Амфора, 2007. — 398 с.